

НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

МАТЕРІАЛИ
VIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,

присвяченої ювілейним датам:

160-річчю Полтавського товариства сільського господарства,
105-річчю Полтавського державного аграрного університету,
90-річчю від дня народження Героя України С. С. Антонця (1935–2022)

м. Київ
17-18 вересня 2025 р.

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ,
ДОНЕЦЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ
МИРОНІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПШЕНИЦІ ім. В. М. РЕМЕСЛА
НОСІВСЬКА СЕЛЕКЦІЙНО-ДОСІДНА СТАНЦІЯ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ПОЛТАВСЬКЕ ТОВАРИСТВО
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «АГРОЕКОЛОГІЯ»**

**НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ:
ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА**

**МАТЕРІАЛИ
VIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої ювілейним датам:
160-річчю Полтавського товариства сільського господарства,
105-річчю Полтавського державного аграрного університету,
90-річчю від дня народження Героя України С. С. Антонця (1935–2022)**

**м. Київ
17-18 вересня 2025 р.**

Н 34

*Друкується згідно з рішеннями вченої ради
Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН
(протокол № 8 від 28 серпня 2025 р.)*

Н 34

Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої ювілейним датам: 160-річчю Полтавського товариства сільського господарства, 105-річчю Полтавського державного аграрного університету, 90-річчю від дня народження Героя України С. С. Антонця (1935–2022), м. Київ 17–18 вересня 2025 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки, ДДСГДС НААН, НСД МПІ ім. В. М. Ремесла НААН, МОН, ПДАУ, ГС «Полтавське т-во с.-г.», ПП «Агроекологія». – Київ, 2025. – 377 с.

ISBN 978-617-8466-36-7

Збірник містить матеріали VIII науково-практичної конференції «Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра», присвяченої ювілейним датам: 160-річчю Полтавського товариства сільського господарства, 105-річчю Полтавського державного аграрного університету та 90-річчю від дня народження Героя України С. С. Антонця (1935–2022). Видання висвітлює сучасні науково-методологічні засади та практичні підходи до інноваційного розвитку агропромислового комплексу, питання трансферу технологій, бібліотечно-інформаційного забезпечення аграрної науки, взаємодії науки, освіти та бізнесу, історичні аспекти розвитку аграрної сфери, а також виклики, пов'язані з екологічною безпекою та війною в Україні.

Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, освітян, практиків аграрної галузі, студентів і всіх, хто цікавиться проблемами інноваційного розвитку та продовольчої безпеки.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

голова: **Вергунов В. А.**, д-р с.-г. наук, д-р іст. наук, професор, академік НААН;
секретар: **Нижник С. В.**, канд. іст. наук, старший дослідник.

ЧЛЕНИ:

Анненков І. О., канд. іст. наук, старший дослідник;
Анненкова Н. Г., д-р іст. наук, доцент;
Бей Р. В., д-р іст. наук, с.н.с, академік НААН;
Демуз І. О., д-р іст. наук, професор;
Каштанова Т. В., канд. іст. наук, старший дослідник;
Корзун О. В., д-р іст. наук, доцент;
Кучер В. І., д-р іст. наук, професор;
Підгайна Т. М., канд. іст. наук; старший дослідник;
Соловей Г. М., канд. іст. наук; старший дослідник;
Татарчук Л. М., канд. іст. наук; старший дослідник;
Уткін О. І., д-р іст. наук, професор;
Щебетюк Н. Б., д-р іст. наук, с.н.с.;
Юрчак Е. В., канд. іст. наук.

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)

ISBN 978-617-8466-36-7

Джерела та література

1. International Committee of the Red Cross. Bosnia and Herzegovina: Landmines – 20 years on . 2015. URL:<https://www.icrc.org/en/document/bosnia-and-herzegovina-landmines-20-years>
2. Halo Trust. Landmine clearance in Cambodia. URL:<https://www.halotrust.org/where-we-work/south-asia/cambodia/>
3. Mines Advisory Group. Cluster munitions in Laos. URL:<https://www.maginternational.org/what-we-do/laos/>
4. UNEP. Environment and conflict in Syria. United Nations Environment Programme, 2019. URL:<https://www.unep.org/resources/report/environment-and-conflict-syria>
5. NV. Ukraine loses 20% of its farmland since start of full-scale war, says agriculture minister. 2022. URL: <https://english.nv.ua/business/ukraine-loses-20-of-its-farmland-since-start-of-full-scale-war-says-agriculture-minister-50499092.html>

УКРАЇНА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Лахач Т.О.

Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)

Під час повномасштабного вторгнення росії в Україну виникло ряд кризових явищ. Зупинимось детальніше на деяких із них та спробуємо розкрити основні протиріччя глобальних проблем спричинювальні війною.

Глобальні проблеми – це сукупність життєво важливих проблем людства, від розв'язання яких залежить його саме існування та перспективи розвитку [1, С. 8]. До глобальних проблем в Україні, спровокованих повномасштабною війною, перш за все, потрібно віднести загострення демографічної кризи, що спричинило скорочення населення через масштабну міграцію (на початку війни країну залишили 2.5 мільйони осіб) та внутрішнє переміщення осіб (у перші місяці війни налічувалося понад 6 мільйонів). Оскільки це призвело до обезлюднення цілих регіонів в Україні.

Війна стала каталізатором збільшення смертності та зниження тривалості життя тисячі військових та цивільних, а також погіршила умови для збереження здоров'я, що призводить до скорочення тривалості життя. Так, точну кількість загиблих військовослужбовців в Україні станом на 2025 рік неможливо встановити, оскільки офіційні дані не публікуються з міркувань безпеки, а різні джерела надають від 49 тисяч до 159 тисяч загиблих.

За даними моніторингової місії ООН з прав людини, у червні кількість жертв серед цивільних осіб в Україні сягнула найвищого рівня за останні три роки і на середину 2025 року становить 6756 особи [2].

Наслідком повномасштабної війни в Україні також стало різке зниження народжуваності. До прикладу, у січні 2022 року в Україні народилося 18 062

немовлят. Лише за 9 місяців повномасштабної війни ця кількість зменшилася на 36 тисяч порівняно з таким самим періодом 2021 року [3]. За даними Міністерства юстиції у 2024-2025 роках смертність в Україні перевищує народжуваність майже втричі [4]. Основними причинами такого спаду народжуваності, на думку дослідників є: фінансова нестабільність, смертельна небезпека, невизначеність майбутнього, внутрішній глибокий стрес.

Серед глобальних проблем та викликів в умовах війни є також зона економіки, екології та сільського господарства. Незважаючи на те, що економіка України відновлюється, проте її систематично гальмують нові масштабні атаки росії по важливих об'єктах газової інфраструктури. До того ж, війна спричинила дестабілізацію світової економіки, що призвело до зростання інфляції та безробіття.

Екологічна ситуація в Україні на 2025 рік є кризовою, оскільки повномасштабна війна спричинила значне забруднення ґрунту, повітря та води через руйнування інфраструктури, викиди токсичних речовин й пожежі.

Крім того, військові дії порушили ланцюг дій у сфері сільського господарства. Варто зазначити, що аграрний сектор є критично важливим для економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку та значну частку експорту. Попри високу стійкість та адаптацію до умов війни, галузь стикається з внутрішніми й зовнішніми викликами. У 2025 році перед агропромисловим комплексом постають нові ризики, ключовими з яких є такі:

1. «Поглиблення проблеми дефіциту трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві;
2. Втрата частини земельних ресурсів та погіршення їхнього якісного стану;
3. Руйнування виробничого потенціалу;
4. Зростання витрат на ведення сільськогосподарської діяльності» [5].

Особливістю сучасної ситуації є те, що кризові явища надзвичайно швидко поширюються й у світовому господарстві, втягуючи в свою орбіту практично всі країни світу.

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що кризові явища в Україні в умовах повномасштабної війни мають глобальний характер і зводяться до: демографічної кризи, збільшення смертності та зниження тривалості життя, зниження народжуваності, економічної та екологічної кризи, поглиблення проблем у сфері сільського господарства.

Однак, варто пам'ятати, що аграрний сектор є одним з ключових секторів національної економіки, який може вирішити більшість глобальних проблем в умовах повномасштабної війни і навколо якого може бути забезпечено стійкість існування та перспективи розвитку економічної системи країни. Попри значні втрати, вчинені агресором, він має достатній потенціал для забезпечення продовольчої безпеки України та постачання продукції на зовнішні ринки.

Джерела та література

1. Брусенцева О. А. Глобальні виклики російсько-української війни. URL: <https://surl.li/lwwvlp> (дата звернення: 10.09.2025).

2. За даними моніторингової місії ООН з прав людини, у червні кількість жертв серед цивільних осіб в Україні сягнула найвищого рівня за останні три роки. URL: <https://surl.li/yxysmw> (дата звернення: 10.09.2025).

3. Народжуваність в Україні. URL: <https://surli.cc/vnerux> (дата звернення: 10.09.2025).

4. Яковенко Ірина. У 2024 році смертність в Україні перевищила народжуваність у 2,8 рази. URL: <https://surl.li/itrudb> (дата звернення: 10.09.2025).

5. Ключові виклики для аграрного сектору та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. URL: <https://surl.li/cebsng> (дата звернення: 10.09.2025).

ЗАГРОЗИ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ НА ТЛІ БОЙОВИХ ДІЙ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

Лиховид П. В., Грановська Л. М.

*Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства НААН
(м. Одеса)*

Бойові дії, що ведуться на території південних і східних областей України, а також частково торкнулися всієї території держави, безумовно мають різносторонній негативний вплив на агроєкосистеми, їх стан, стабільність і продуктивність. Враховуючи значну широту деструктивних змін, що відбуваються на території сільськогосподарських угідь, а також враховуючи їх зростаючий масштаб, для ефективної протидії та відновлення стану агропромислового комплексу України важливо чітко окреслити напрямки та спектри ефектів мілітаристської активності [1]. Так, на нашу думку, можна виділити три основні напрямки, які мають свої характерні риси.

1. Деструкція сільськогосподарської інфраструктури та виробництва:

- Забруднення земель мінами, снарядами та уламками, що робить значні території непридатними для обробітку та сільськогосподарського використання.
- Пошкодження або повне знищення тракторів, комбайнів, зерносковищ, елеваторів, що перериває ланцюг виробництва та зберігання.
- Логістичні проблеми, пов'язані з блокуванням портів, руйнуванням доріг та залізничних шляхів, що унеможливорює експорт продукції та постачання необхідних агровиробничих ресурсів.

2. Загроза екологічній безпеці:

- Забруднення ґрунтів та водних ресурсів через витік паливно-мастильних матеріалів та хімічних речовин з пошкодженої техніки, попадання у ґрунт і воду токсичних елементів від вибухів, а також трупної отрути.
- Масштабні лісові пожежі, спричинені бойовими діями, що призводить до втрати біорізноманіття та погіршення якості повітря.

ЗМІСТ

ВІТАННЯ (Стефанчук Р.)	3	
ВІТАННЯ (Гриник І.)	4	
ВІТАННЯ (Вергунов В.)	5	
Кириленко І.Г. ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ – НАДІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	10	
Вергунов В. А. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ Й ОСВІТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ТРАНСФЕР ПОЛТАВСЬКОЇ ГРОМАДИ: (ДО 160-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, 105-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА 90-РІЧЧЯ ГЕРОЯ УКРАЇНИ С. С. АНТОНЦЯ (1935–2022))	15	
Галич О. А. ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: 105 РОКІВ ЗВЕРШЕНЬ	25	
Шарий Г. І. РОЛЬ ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	31	
Писаренко В. М. СИСТЕМА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА СЕМЕНА АНТОНЦЯ ПЕРЕДВІСНИК СИСТЕМИ РЕГЕНЕРАТИВНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	39	
Шостя А.М. РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА ЗА ЧАСІВ РОБОТИ ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	51	
Демуз І.О. РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ У ПРОЦЕСАХ ПРОВАЙДИНГУ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ПОТРЕБ ГАЛУЗЕВОГО ДОСЛІДНИЦТВА НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.	54	
СЕКЦІЯ 1. Теоретико- методологічні засади інноваційного розвитку агропромислового комплексу України		61
Адамчук В.В., Адамчук О.В., Сергєєва Н.В. ТЕХНІЧНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ’ЯЗАННЯ	61	
Анеляк М. М., Кузьмич А. Я., Степаненко С. П. ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ЗБИРАННЯ НАСІННЯ РІПАКУ	66	
Балян А. В., Носенко Ю. М., Сінельник Л. М. ОБЛІК ОБ’ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАУКОВИХ УСТАНОВАХ НААН	68	
Вишневецька О. В. SWOT-АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНИЙ СФЕРІ	70	

Жемба А.Й., Тарара О.Я. ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА НАЦІОНАЛЬНУ ТА ГЛОБАЛЬНУ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ.....	320
Карбівська У.М., Сітник А.А. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ БАГАТОРІЧНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ПРИКАРПАТТЯ	322
Кашиляков Г. І., Белінська А. П. ЕКОБІОТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ ДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ	324
Козак В. О., Пида С. В., Чернік І. В. ВПЛИВ МІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ І ПРОТРУЙНИКІВ НА УРОЖАЙНІСТЬ СОЧЕВИЦІ ХАРЧОВОЇ (<i>LENS CULINARIS</i> MEDIK)	326
Купінець Л.Є. ВІДНОВЛЕННЯ ҐРУНТІВ ПІСЛЯ ВОЄННИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	328
Лахач Т. О. УКРАЇНА І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	330
Лиховид П. В., Грановська Л. М. ЗАГРОЗИ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ НА ТЛІ БОЙОВИХ ДІЙ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ	332
Маренич Т. Г. МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	334
Науменко А. П. ВПЛИВ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ОБРОБОК БІОПРЕПАРАТАМИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ КУКУРУДЗИ	337
Овчіннікова О. П. СЕЛЕКЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ РОСЛИН ДО БІОТИЧНИХ І АБІОТИЧНИХ ФАКТОРІВ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ АГРОСЕКТОРУ	340
Петік П. Ф., Папченко В. Ю., Матвєєва Т.В. ЕКСПОРТ ОЛІЄЖИРОВОЇ ПРОДУКЦІЇ У 2024/2025 МАРКЕТИНГОВОМУ РОЦІ	342
Почерняєва В. Ф. ПЕСТИЦИДИ ЯК ЕКОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК. ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	344
Ратушний В. В., Вітрух П. І., Косовець Ю. В. ВПЛИВ ДОЗУВАЛЬНИХ СИСТЕМ ПРЕПАРАТІВ РОТАЦІЙНОГО ПРОТРУЮВАЧА НА ЯКІСТЬ ПОШАРОВОГО ОБРОБЛЕННЯ НАСІННЯ	345
Розгон А.В. СТРАТЕГІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СИСТЕМИ ЄС	347
Семен Я.В., Крунич О.М., Семен О.Я., Крунич С.О. ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ МАШИН ДЛЯ ОРІЄНТОВАНОГО САДІННЯ ЗУБКІВ ЧАСНИКУ	351
Семенченко О. Л. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	353